

Теорія та історія державного управління

УДК 327.5(477)

Романенко Євген Олександрович

доктор наук з державного управління, професор,

Заслужений юрист України,

Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління;

проректор

Міжрегіональна Академія управління персоналом

Романенко Евгений Александрович

доктор наук по государственному управлению, профессор,

Заслуженный юрист Украины,

Президент Всеукраинской ассамблеи докторов наук по

государственному управлению;

проректор

Межрегиональная Академия управления персоналом

Romanenko Yevhen

Doctor of Science in Public Administration, Professor,

Honored Lawyer of Ukraine,

President of the Ukrainian Assembly of Doctors of Science

in Public Administration;

Vice-Rector

Interregional Academy of Personnel Management

ORCID: 0000-0003-2285-0543

**ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ У
ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНОГО
РЕЖИМУ**

**ИСТОРИЧЕСКИЕ ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО
РАЗВИТИЯ В ПРОЦЕССЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННО-
ПОЛИТИЧЕСКОГО РЕЖИМА**

**HISTORICAL STAGES OF THE FORMATION OF PUBLIC SCRUTINY
IN THE PROCESS OF TRANSFORMATION OF THE STATE
POLITICAL REGIME**

Анотація. У статті розглянуто, що в сучасних умовах розвитку української держави на демократичних засадах все більшого значення набуває залучення громадськості до вирішення нагальних питань сьогодення. Важливим вбачається забезпечення продуктивної співпраці системи державного управління з суспільством, постійний взаємообмін думок та вироблення державної політики з урахуванням інтересів громадськості. Відзначено, що історично, громадянський потенціал розвивався завдяки розподілу прав людини та громадянина. Так громадянське суспільство виплекало основну свою ідею – особистість з індивідуальною свободою та приватною власністю. Саме така ідея полягла в основу концепції громадянського суспільства. Громадянство є правовим поняттям. Ідея громадянства полягає в тому, що всі члени суспільства, за виключенням осіб, що законно лишені прав, є громадянами незалежно від свого соціально-економічного чи освітнього статусу, і незалежно від того, наскільки вони реалізуються чи мають бажання реалізувати себе як громадянина. Визначено, що протягом минулого століття в державах світу було вироблено немало публічних інститутів, що забезпечували різні форми взаємодії між громадянським суспільством і державою та відповідали своєму часу й умовам політичного життя. Обґрунтовано думку про те, що сучасний етап реформування державного управління в процесі демократичного транзиту в Україні позначений інтенсивним пошуком принципово нових рішень і глибоких перетворень у всіх сферах життя держави та суспільства на шляху демократичного державотворення.

Ключовим механізмом реформування державного управління має стати демократизація, що сьогодні є однією з найпоширеніших та найістотніших складових світового політичного процесу.

Виділено історичні етапи становлення суспільного розвитку за чотирма етапами трансформації державно-політичного режиму (з датами для країн Європи).

Ключові слова: суспільний розвиток, державне управління, державно-політичний режим, демократизація, неполітичні організації суспільного життя.

Анотація. В статті розглянуто, що в сучасних умовах розвитку українського державства на демократичних засадах все більшого значення набуває залучення громадян до вирішення актуальних питань сучасності. Важливим при цьому є забезпечення продуктивності взаємодії системи державного управління з громадянським суспільством, постійний взаємозв'язок думок і розробка державної політики з урахуванням інтересів громадянського суспільства. Зазначено, що історично, громадянський потенціал розвивався завдяки розподілу прав людини і громадянина. Так громадянське суспільство виховало свою основну ідею - людина з індивідуальною свободою і приватною власністю. Саме така ідея лягла в основу концепції громадянського суспільства. Громадянство є правовим поняттям. Ідея громадянства полягає в тому, що всі члени громадянського суспільства, за винятком осіб, позбавлених прав, є громадянами незалежно від свого соціально-економічного або освітнього статусу, і незалежно від того, наскільки вони мають бажання реалізувати себе як громадян. Визначено, що протягом минулого століття в державах Європи було створено багато публічних інститутів, які забезпечували різні форми взаємодії між громадянським

обществом и государством и соответствовали своему времени и условиям политической жизни. Обосновано мнение о том, что современный этап реформирования государственного управления в процессе демократического транзита в Украине отмечен интенсивным поиском принципиально новых решений и глубоких преобразований во всех сферах жизни государства и общества на пути демократического государствоворения. Ключевым механизмом реформирования государственного управления должна стать демократизация, что сегодня является одной из самых распространенных и самых существенных составляющих мирового политического процесса.

Выделены исторические этапы становления общественного развития по четырем этапам трансформации государственно-политического режима (с датами для стран Европы).

Ключевые слова: общественное развитие, государственное управление, государственно-политический режим, демократизация, неполетические организации общественной жизни.

Summary. The article considers that in modern conditions of the development of the Ukrainian state on a democratic basis, the involvement of the public in solving urgent problems of the modern world becomes more important. Important at the same time is ensuring the productiveness of interaction between the public administration system and society, the constant exchange of thoughts and the development of public policy, taking into account the interests of the public. It is noted that historically, the social potential developed due to the distribution of the person and the citizen. So the society has grown up with the idea of its own - a person with an idyllic cedar and a private community. This is exactly the idea that lies behind the concept of civil society. Citizenship is the right way. The idea of citizenship is that all members of society, with the exception of persons deprived of their rights, are citizens regardless of their

social, economic or educational status, and regardless of how much they want to realize themselves as citizens. It was determined that during the last century a lot of public institutions were founded in the countries of the countries, which provided various forms of interaction between civil society and the state and corresponded to their time and political conditions. The author substantiates the opinion that the modern stage of the reform of public administration в the process of democratic transit в Ukraine is marked by an intensive search for fundamentally new solutions and rapid transformations in all spheres of life of the state and society along the path of a democratic state-building. A key mechanism for reforming public administration should be democratization, which today is one of the most widespread and most significant components of the global political process.

The historical stages of the development of social development in four stages of the transformation of the state-political regime (with dates for the European countries) are singled out.

Key words: *social development, public administration, state-political regime, democratization, non-political organizations of public life.*

Постановка проблеми. Відродження інтересу до громадянського суспільства відбулося особливо в другій половині ХХ сторіччя. До цього часу інтерес до громадянського суспільства був дещо втрачений, такому становищу, в першу чергу, посприяли різні соціально-політичні причини того часу. Так, перша половина ХХ ст. була часом, коли йшли війни, велику кількість країн охопила тоталітарна влада, що поглинула суспільство і встановлювала над ним повний контроль. Диктування своєї волі народам з боку влади, по суті, зводила нанівець актуальність теми громадянського потенціалу, як позадержавної сфери, яка може їй протистояти та впливати через свої інститути. В ХХ ст. мало місце прояв двох тенденцій: розвиток громадянського суспільства через демократизацію, гарантії прав людини,

альтернативну політику та протидію цьому розвитку з використанням репресій і плутодемократії. Тоталітарні режими фашизму та комунізму, маніпулюючи політичними і соціальними інтересами мас, витіснили з політичного життя основні громадянські інститути або придушили їх [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою взаємодії органів публічної влади з громадськістю в системі державного управління займалися такі вчені, як О. Бабінова, В. Бакуменко, Н. Драгомирецька, А. Колодій, О. Крутій, О. Литвиненко, Н. Нижник, Г. Почепцов, М. Пухтинський, В. Ребкало, Ю. Сурмін, В. Тертичка, В. Токовенко, І. Чаплай та ін.

Мета статті: проаналізувати історичні етапи становлення суспільного розвитку у процесі трансформації державно-політичного режиму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку громадянського потенціалу в основному припав на другу половину ХХ ст.. Громадянське суспільство в цей час починає виходити з теоретичного його осмислення і переходить в площину практичного втілення в життя суспільств. Громадянське суспільство стає посередником між державою та особою, приватними та загальними інтересами. Велику роль починають відігравати недержавні та неполітичні організації суспільного життя. Виникають і поширюються різні його форми.

Однак, в громадянському суспільстві поняття громадянина дещо змінюється та набуває іншого значення. В громадянському суспільстві це поняття передусім ідеалізує громадянина, як такого, що має активну позицію та реалізує свої громадянські права. В юридичному ж розумінні поняття громадянин зводиться до надання йому певних прав і свобод і володіння ним приватною власністю, професією чи технічними вміннями не обумовлює його бажання і готовність до виконання своїх громадянських привілеїв і обов'язків. Сучасний громадянський потенціал створюється за допомогою певних форм самоконструювання та самообілізації. Він

інституалізується за допомогою законів, суб'єктивних прав, що стабілізують соціальну диференціацію. Незалежна діяльність та інституалізація не обов'язково пов'язані між собою, вони можуть здійснюватися окремо один від одного, однак в перспективі ці процеси складають обов'язкову умову громадянського суспільства» [2].

На сучасному етапі відбуваються інституціональне оформлення та впровадження інтерактивних механізмів взаємодії влади та суспільства, активне включення громадян до процесу управління, створення нових форм співпраці та формування нового простору публічної політики, сконструйованого не тільки за траєкторією «згори – вниз», але й за траєкторією «знизу – вгору».

У країнах, які стали на шлях постіндустріального розвитку, ієрархічна система управління перестала задовольняти сучасні вимоги систем. Поступово домінуючим стає співробітництво, управління й комунікації, засновані на індивідуальному використанні інформаційних технологій у процесі взаємодії між владою та суспільством [3].

Сучасний етап реформування державного управління в процесі демократичного транзиту в Україні позначений інтенсивним пошуком принципово нових рішень і глибоких перетворень у всіх сферах життя держави та суспільства на шляху демократичного державотворення. Ключовим механізмом реформування державного управління має стати демократизація, що сьогодні є однією з найпоширеніших та найістотніших складових світового політичного процесу.

Принципову роль у цьому відіграє ціннісний підхід, адже в сучасному світі не економічні, не воєнні, а саме гуманітарні аспекти є визначальними для світового розвитку, точніше, навіть не для розвитку, а для збереження людського світу у бажаній якості [4]. Окремі дослідники говорять не про злам, а про «соціальний зсув» ціннісної системи, що є більш коректним, оскільки насправді не відбувається повної руйнації старої ціннісної системи,

а здійснюється органічне вбудовування в її основу новітніх цінностей, що відіграватимуть в подальшому провідну фундаментальну роль. Розглядаючи соціально-філософські аспекти модернізації, Л. Поляков визначає соціальний зсув як «радикальне перетворення одного з базисних принципів суспільства архаїчного типу, що сприяє трансформації цього суспільства у сучасне» [5]. На мою думку, очевидно, що такі перетворення є надзвичайно глибокими, вони зачіпають не тільки інститути та практики державної конструкції, а суспільство в цілому аж до кожного окремого громадянина. На певний період держава в нових умовах відновлює свою здатність до виконання функцій впорядкування суспільного життя та розподілу ресурсів життєдіяльності, а нова система цінностей займає місце старої і поступово сама стає традиційною. Однак нові «виклики» й ускладнення умов існування в світі викликають все нові й нові «хвилі», які на новому й новому рівні структурно повторюють той же самий рух від інноваційної новизни та прогресивності певної цінності та обумовлених нею механізмів державного управління до її поступового перетворення на гальмо суспільного розвитку.

Таким чином, хвилі та цикли історичного розвитку являють собою «своєрідний механізм політичних та соціально-економічних змін, механізм реалізації та закріплення великих історичних зсувів в еволюції людини та суспільства» [6].

Висновки. Отже, становлення суспільного розвитку у процесі трансформації державно-політичного режиму як бази для створення ефективної системи державного управління в Україні є відносно новим питанням, вивченню теоретичних основ якого поки що приділена недостатня увага. Це одне з ключових питань соціуму, від якого залежить його політична облаштованість і стабільність. Це пов'язано з тим, що громадянське суспільство визначає зміст державної влади, а характер

державної влади, у свою чергу, впливає на розвиток громадянського суспільства [7].

Література

1. Висоцький О. Ю. «Громадська думка як головний об'єкт впливу легітимаційних технологій» / О. Ю. Висоцький // Гілея: науковий вісник. – 2012. – № 2 (57). – 450 с.
2. Дмитренко О. С. «Громадська думка і розвиток демократії в Україні» / О. С. Дмитренко // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв – 2009 р. – № 2., 120 с. – С. 27.
3. Баранов Н. А «Современная демократия: эволюционный подход» / Н. А. Баранов. - СПб.: Балт. гос. техн. ун-т., 2007. – 208 с. – С. 70.
4. Лановенко О. П. «XXI век: мир между прошлым и будущим. Культура как системообразующий фактор международной и национальной безопасности» / О. П. Лановенко. – К. : Стилос, 2004. – 572 с. – С. 24.
5. Поляков Л. И. «Методология исследования российской модернизации» / Л. И. Поляков // Политические исследования. – 1997. – № 3. – С. 5–15. – с. 13.
6. Пантин В. И. «Волны и циклы социального развития: Цивилизационная динамика и процессы модернизации» / В. И. Пантин. – М. : Наука, 2004. – 246 с. – с. 12.
7. Бойчук М. А. «Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії» / М. А. Бойчук. – К. : Атлант ЮЕМСІ, 2007. – 207 с. – с. 55.

References

1. Vysotskyi, O. Yu. (2012). Hromadska dumka yak holovnyi obiekt vplyvu lehitymatsiinykh tekhnolohii [Public Opinion as the main object of the influence of legitimate technologies]. Hileia – Gilea, 2 (57), 254-258 [in Ukrainian].

2. Dmytrenko, O. S. (2009). Hromadska dumka i rozvytok demokratii v Ukraini [Public Opinion and the Development of Democracy in Ukraine]. Visnyk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv – Bulletin of the State Academy of Directors of Culture and Arts, 2, 254-258 [in Ukrainian].
3. Baranov, N. A. (2007). Sovremennaya demokratiya: evolyutsionnyy podkhod» [Modern Democracy: an Evolutionary Approach]. Saint Petersburg: Balt. gos. tekhn. un-t. [in Russian].
4. Lanovenko, O. P. (2004). XXI vek: mir mezhdru proshlym i budushchim. Kultura kak sistemoobrazuyushchiy faktor mezhdunarodnoy i natsionalnoy bezopasnosti [XXI century: the world between the past and the future. Culture as a system-forming factor of international and national security]. Kyiv: Stilos [in Russian].
5. Polyakov, L. I. (1997). Metodologiya issledovaniya rossiyskoy modernizatsii [Methodology of the study of Russian modernization]. Politicheskie issledovaniya – Political Studies, 3, 5-15 [in Russian].
6. Pantin, V. I. (2004). Volny i tsikly sotsialnogo razvitiya: Tsivilizatsionnaya dinamika i protsessy modernizatsii [Waves and cycles of social development: Civilizational dynamics and modernization processes]. Moscow: Nauka [in Russian].
7. Boichuk, M. A. (2007). Vlada i hromadianske suspilstvo: mekhanizmy vzaiemodii [Government and Civil Society: Mechanisms of Interaction]. Kyiv: Atlant YuEmSI [in Ukrainian].